EUROPOS
KOMISIJA

Strasbūras, 2024 12 17
COM(2024) 704 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl euro zonos ekonominės politikos

{SWD(2024) 704 final}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl euro zonos ekonominės politikos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 136 straipsnį kartu su 121 straipsnio 2 dalimi,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97[1], ypač į jo 3 straipsnio 3 dalies a punktą,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo[2], ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2024 m. lapkričio 4 d. paskelbtame pareiškime Euro grupė pabrėžė, kad reikia imtis skubių veiksmų siekiant plataus užmojo investicijomis ir struktūrinėmis reformomis spręsti Sąjungos našumo, inovacijų ir konkurencingumo atsilikimo problemas. Šį raginimą imtis veiksmų vėliau griežčiau pakartojo Europos Vadovų Taryba lapkričio 8 d. paskelbtoje deklaracijoje. Euro grupės pareiškimas ir Europos Vadovų Tarybos deklaracija iš esmės atspindi M. Draghi pranešimo[3] ir E. Lettos ataskaitos[4] išvadas ir rodo vienodą Sąjungos ekonomikos problemų ir galimybių supratimą. Toks naujosios ekonomikos valdymo sistemos (toliau – sistema), įsigaliojusios 2024 m. balandžio 30 d., įgyvendinimo kontekstas. Sistemos tikslas – užtikrinti valstybės skolos tvarumą ir skatinti tvarų bei integracinį augimą vykdant reformas ir prioritetines investicijas. Iki šiol valstybių narių pateiktuose vidutinės trukmės laikotarpio planuose daugiausia dėmesio skiriama reformoms ir investicijoms, kuriomis siekiama didinti konkurencingumą. Sistemos dokumentuose pripažįstama, kad Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos, kaip Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro elemento, funkcija yra pateikti euro zonos makroekonominės politikos, įskaitant fiskalinius ir nefiskalinius aspektus, vertinimą. Pabrėždama pagrindinius makrostruktūrinius ir institucinius uždavinius, prioritetus ir

[1] OL L 1263, 2024 4 30, p. 1.
[2] OL L 306, 2011 11 23, p. 25.
[3] „Daug daugiau nei rinka“, 2024 m. balandžio mėn. (E. Lettos ataskaita).
[4] „Europos konkurencingumo ateitis, A ir B dalys“, 2024 m. rugsėjo mėn. (M. Draghi pranešimas).

rekomendacijas, skirtus visai euro zonai kolektyviai ir jos valstybėms narėms, ši rekomendacija pakloja pagrindą diskusijoms euro zonos valstybių narių bendro intereso sričių klausimais dėl politikos;

(2) euro zona atsilaikė prieš sparčią dezinfliaciją ir patyrė labai mažą poveikį užimtumui parodydama nepaprastą makroekonominį atsparumą. Prie šio teigiamo rezultato taip pat prisidėjo euro zonos pajėgumas atlaikyti sukrėtimus ir atsigauti, kurį rodo jos atsakas į COVID-19 ir energetikos krizę. Šį atsparumą daugiausia lėmė laiku duotas Sąjungos, įskaitant Europos Centrinį Banką (ECB), ir valstybių narių politikos atsakas, kuris padėjo apsaugoti ekonomiką kilus didelėms krizėms. Šioje srityje patikima fiskalinė padėtis keliose valstybėse narėse 2019 m., sparčiai pradėta taikyti Stabilumo ir augimo pakte nustatyta bendroji nukrypti leidžianti išlyga ir naujos Sąjungos priemonės, tokios kaip „NextGenerationEU“ ir SURE, ir kartu daugiametė finansinė programa (DFP) atvėrė euro zonai itin svarbių fiskalinių galimybių, leidžiančių imtis veiksmingo fiskalinio atsako. Pastarojo dešimtmečio euro zonos struktūrinė transformacija taip pat padidino jos atsparumą. Darbo rinkos tapo lankstesnės, o finansų sistemos pasirodė daug patikimesnės nei per pasaulinę finansų krizę. Po COVID-19 pandemijos prie privataus vartojimo prisidėjo stipri darbo rinka ir politikos atsako nulemti pervedimai, nors taupymo lygis išliko aukštas. Viešąsias investicijas padidino Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (EGADP) ir kiti Sąjungos fondai. Privačiosios investicijos buvo daug mažiau dinamiškos, ypač nuo 2022 m., kai buvo sugriežtintos finansinės sąlygos ir pasaulyje įsivyravo makroekonominis netikrumas. O grynojo eksporto poveikis BVP augimui buvo nežymiai teigiamas dėl silpnos importo dinamikos, nors pastaruoju metu eksportas kenčia nuo didėjančio prekybos susiskaidymo ir apribojimų. Kalbant apie perspektyvą, numatoma, kad realiojo BVP augimas, 2023 m. pasiekęs 0,4 proc., išliks nedidelis – apie 0,8 proc. 2024 m., o 2025 m. padidės iki 1,3 proc. ir iki 1,6 proc. 2026 m. Tikimasi, kad dėl didesnio privataus vartojimo 2025 ir 2026 m. veikla paspartės, tvariai, kad ir lėčiau, didėjant realiajam darbo užmokesčiui ir užimtumui. Tikimasi, kad remiamos didelių nacionalinių ir ES finansuojamų viešųjų investicijų per ateinančius dvejus metus bendros investicijos didės labiau palaipsniui, o auganti išorės paklausa bus palanki eksportui;

(3) dėl energetikos krizės bendroji infliacija padidėjo iki aukšto lygio (euro zonos vidurkis 2022 m. spalio mėn. siekė aukščiausią 10,6 proc. tašką), tačiau prognozuojama, kad 2025 m. ji sumažės iki 2,1 proc., o 2026 m. toliau mažės iki 1,9 proc. 2022 m. padidėję infliacijos skirtumai euro zonoje ilgainiui taip pat sumažėjo ir tikimasi, kad išliks artimi istoriniams vidutiniams rodikliams. Dezinfliacijos procesas iš esmės atspindi išorės jėgų, dėl kurių per pastaruosius trejus metus labai padidėjo energijos, maisto ir paslaugų kainos, silpnėjimą. Jis taip pat rodo ryžtingų politikos veiksmų, kurių ėmėsi ECB, poveikį. Reaguodamas į pirminį infliacijos šuolį, ECB kelis kartus padidino palūkanų normas ir pradėjo baigti turto pirkimus, kad infliacijos lūkesčiai liktų stabilūs ir būtų pažabotos kainos. Nors pastaruoju metu pinigų politikos ribojamojo poveikio mastas sumažintas, numatoma, kad politikos palūkanų normos išliks pakankamai ribojančios tiek, kiek reikia norint užtikrinti, kad infliacija vėl pasiektų ECB 2 proc. vidutinės trukmės laikotarpio tikslą;

(4) 2024 m. darbo rinkos išliko stiprios, nors ekonominė veikla silpnėjo. Nuo 2022 m. pabaigos iki 2024 m. vidurio užimtumas euro zonoje išaugo 3 mln., o darbo vietų skaičius pasiekė rekordinį lygį. Užimtumas sparčiai augo visose amžiaus, lyčių ir išsilavinimo grupėse. Dalyvavimas darbo rinkoje taip pat padidėjo ir 2024 m. pasiekė naujas aukštumas, nors moterims, jaunesniems ir vyresnio amžiaus darbuotojams,

romams ir neįgaliesiems vis dar kyla sunkumų. Kaip ir daugeliui kitų išsivysčiusios ekonomikos šalių, euro zonai buvo naudingi dideli migracijos srautai, be kita ko, iš Ukrainos ir kitų teritorijų: jie padidino darbo jėgos pasiūlą ir padėjo sumažinti darbuotojų trūkumą kai kuriose pramonės šakose. 2024 m. spalio mėn. nedarbo lygis euro zonoje stabilizavosi ties istoriškai žemu 6,3 proc. lygiu. Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo didėjimo tendenciją, kurią lėmė mažėjantis darbingo amžiaus gyventojų skaičius bei naujų įgūdžių paklausa ir kurią sustiprina spartus atsigavimas po pandemijos sukelto nuosmukio, pastaruoju metu pakeitė šioks toks mažėjimas, tačiau daugelyje pramonės šakų darbo jėgos vis dar labai trūksta. Prie didelės darbo jėgos paklausos prisidėjo didelis įmonių pelnas ir balanso dinamika. Neseniai nuo istorinių aukštumų sumažėjo įmonių, deklaravusių, kad darbo jėga yra jų gamybą ribojantis veiksnys, nuošimtis ir laisvų darbo vietų lygis, nors jie tebėra dideli ir viršija prieš pandemiją buvusį lygį;

(5) 2023 ir 2024 m. nominalusis darbo užmokestis dėl didelės infliacijos ir įtemptos padėties darbo rinkoje išaugo. 2024 m. antrąjį ketvirtį nominalusis atlygis darbuotojui padidėjo 4,5 proc. (euro zonos vidurkis), palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2023 m., t. y. šiek tiek mažiau nei 2023 m. Komisijos 2024 m. rudens prognozėje numatomas spartus nominaliojo darbo užmokesčio augimas 2024 m., o 2025 m. jis numatomas nuosaikus. Realusis darbo užmokestis, kuris 2022 m. ir 2023 m. pirmąjį pusmetį sumažėjo, 2023 m. trečiąjį ketvirtį pradėjo atsigauti. Pastarųjų metų pelno dalies padidėjimas ir vėlesnis jos sumažėjimas rodo, kad darbo užmokesčio padidėjimą įmonės absorbuoja mažindamos pelno maržas, o ne didindamos kainas. Todėl vykstantis laipsniškas realiojo darbo užmokesčio atsigavimas iš esmės atspindi atsilikimo mažinimo dinamiką ir, atrodo, dera su grįžimu prie 2 proc. vidutinės trukmės laikotarpio infliacijos tikslo ir įsitvirtinusiais infliacijos lūkesčiais. Pajamų pasiskirstymo skalės apačioje esančias pajamas pastaraisiais metais rėmė ir valdžios sektoriaus pervedimai, ir minimalaus darbo užmokesčio didinimas. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų skatinti deramą darbo užmokestį ir kokybiškų darbo vietų kūrimą, nes skurdo rizika tebėra tik šiek tiek mažesnė nei 2019 m., o per energetikos krizę išaugę darbuotojų finansiniai sunkumai tebėra dideli tiek mažiausias, tiek mažesnes nei vidutines pajamas gaunančiuose namų ūkiuose;

(6) euro zona turi ilgalaikių struktūrinių problemų, įskaitant stagnuojantį našumą, ribotas inovacijas ir ribotą skaitmeninių technologijų sklaidą, dideles energijos kainas ir administracinę naštą, nuo kurių kenčia jos konkurencingumas. Bendras gamybos veiksnių našumo augimas, t. y. našumo rodiklis, kuriame neatsižvelgiama į užimtumo ir kapitalo augimą, pastaraisiais dešimtmečiais stagnavo labiau nei kituose konkuruojančiuose pasaulio regionuose, pavyzdžiui, Jungtinėse Valstijose, todėl kyla susirūpinimas, ar euro zona pajėgs išlaikyti konkurencingumą pasaulinėje aplinkoje, kurioje vyksta spartūs technologiniai pokyčiai. Šiems uždaviniams spręsti reikia daugialypio metodo, kuris apimtų inovacijų spartinimą ir pažangių skaitmeninių ir švarių technologijų bei infrastruktūros plėtrą, be kita ko, skatintų pritaikyti verslo modelius ir šalintų įgūdžių trūkumo problemą, taip pat gerintų prieigą prie skaitmeninės infrastruktūros, kai to reikia. Dar labai svarbu toliau sudaryti palankesnes sąlygas inovacijų sklaidai pramonės šakose ir įmonėse, didinti darbo jėgos įgūdžius, visų pirma žaliuosius ir skaitmeninius įgūdžius, mažinti administracinę naštą, stiprinti bendrąją rinką, kartu integruojant Sąjungos kapitalo rinkas. Be to, kelių pramonės šakų kaštų konkurencingumą mažina didesnės nei tarptautinių konkurentų energijos kainos. Dėl to įmonės atsiduria nepalankioje padėtyje, ypač energijai imliose pramonės šakose, kurios priklauso nuo naftos ir dujų;

(7) fundamentinių (arba pagrindinių) mokslinių tyrimų srityje Sąjunga pasaulyje išsiskiria, nes MTP skirtų viešųjų išlaidų lygiu yra panaši į konkurentus, tačiau ji atsilieka taikomaisiais moksliniais tyrimais ir jų transformavimu į parduoti tinkamus produktus, ypač aukštųjų technologijų skaitmeninių inovacijų srityje. Labai svarbu, kad euro zona ir Sąjunga neatsiliktų nuo kitų stipriausios ekonomikos šalių dabartinių inovacijų tendencijomis, be kita ko, žaliosios pertvarkos, skaitmenizacijos, dirbtinio intelekto (DI), puslaidininkių ir kvantinės kompiuterijos, kosmoso ir biotechnologijų srityse. Norint stiprinti ES technologinį suverenumą bei atsparumą ir išlaikyti mūsų atvirą strateginį savarankiškumą būtina plėtoti strateginių skaitmeninių technologijų pajėgumus (nes jos tampa vis svarbesnės) ir išnaudoti mūsų stiprybes. Be to, žinių ir talentų judėjimo tarp Europos šalių kliūtys gali trukdyti visapusiškai išnaudoti Sąjungos inovacijų, našumo ir konkurencingumo potencialą. Siekiant didinti našumą reikės spartinti inovacijas ir didinti investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą, ypač privačiajame sektoriuje, be kita ko, vykdant pakankamas ir gerai pritaikytas viešąsias investicijas į MTP, kurios gali paskatinti privačiųjų subjektų MTP pastangas. Kadangi ekonomika susiduria su sparčių technologinių pokyčių spaudimu, tapo gyvybiškai svarbu investuoti į žmogiškąjį kapitalą. Nors tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų Europoje apskritai gausėja, nerimą kelia tai, kad jaunimo pagrindinių įgūdžių rezultatai prastėja, o suaugusieji mokymosi programose dalyvauja per mažai, ir tai trukdo artimiausioje ateityje pasiekti švietimo rezultatų ir didinti našumą. Be to, dvejopai žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai reikia ugdyti naujus įgūdžius – nuo bazinių iki aukštesnio lygio ir specializuotų įgūdžių. Visus šiuos poreikius stengiamasi patenkinti tikslinėmis švietimo ir mokymo iniciatyvomis. Teikdama pirmenybę švietimui, mokymui ir įgūdžių ugdymui, Sąjunga gali skatinti inovacijas, padidinti našumą ir konkurencingumą;

(8) Sąjungos įmonėms reikia palankių sąlygų, kad būtų lengviau pasiekti masto ekonomiją, skatinti jų augimą ir plėtrą ir padėti joms klestėti pasaulinėse rinkose. Tyrimai rodo, kad reguliavimo aplinkos sudėtingumas, suminės ataskaitų teikimo prievolės ir sudėtingos mokesčių taisyklės dažnai daro neigiamą poveikį įmonių sprendimams investuoti ir plėtros perspektyvoms euro zonoje ir Sąjungoje. Poveikį jų augimui taip pat daro geopolitinė įtampa, prekybos apribojimai ir nerimas dėl ekonominio saugumo, apsunkinantys prieigą prie svarbiausiųjų žaliavų ir technologijų. Spartesnis perėjimas prie labiau žiedinės ekonomikos padėtų spręsti svarbiausiųjų žaliavų trūkumo problemą, o skatinant investicijas kartu su mūsų tarptautiniais partneriais Europos pramonės konkurencingumas galėtų dar labiau sustiprėti[5]. Norint sutelkti išteklius sektoriams, kuriuose daug galimybių pasiekti didelį našumo augimą, reikia pašalinti kliūtis kapitalo ir darbo jėgos perskirstymui. Energijos rinkoje siekiant plačiose geografinėse teritorijose sujungti gamintojus ir vartotojus, labai svarbu turėti pakankamus tarpsisteminius ryšius ir veiksmingai naudoti esamas jungtis, ypač tarpvalstybines. Be to, siekiant sudaryti sąlygas paklausos atsakui, padidinti lankstumo vaidmenį ir prisidėti prie energijos sąnaudų mažinimo, labai svarbu efektyvinti energijos vartojimą ir aktyviau diegti bei naudoti atsinaujinančiųjų išteklių bei kitas mažo anglies dioksido kiekio technologijas, be kita ko, pasitelkiant energetikos bendrijas. Verslo veiklą ir investicijas galima paremti šalinant administracines kliūtis ir palengvinant leidimų išdavimą. Didinti valstybių narių konkurencingumą padeda Sąjungos fondų, įskaitant EGADP, remiamos struktūrinės reformos. Tvarus

[5] Be kita ko, įgyvendinant iniciatyvą „Global Gateway“ ir Europos komandos metodą.

ekonomikos augimas ir darnus jos vystymasis padeda mažinti skirtumus tarp Europos regionų. Tačiau praėjus daugiau kaip 30 metų nuo bendrosios rinkos sukūrimo vis dar nepakankamai išnaudojamas visas jos potencialas. Būtų galima geriau nustatyti, prioriteto tvarka sudėlioti ir koordinuoti našumui didinti skirtas nacionalinio lygmens politikos priemones. Ne visos valstybės narės įsteigė tam skirtas nacionalines produktyvumo tarybas arba nėra veiksmingai išnaudojusios jų potencialą. Privačiąsias investicijas, našumą ir inovacinį pajėgumą, taip pat Sąjungos įmonių tiekimo grandinių įvairinimą ir saugumą galėtų skatinti intensyvesnė reglamentavimo konvergencija ir ekonominė integracija. Sąjunga taip pat turės atidžiai išnagrinėti galimus kompromisus tarp atviros prekybos tęsimo, ekonominio saugumo stiprinimo ir Švarios pramonės kurso tikslų pasiekimo kartu užtikrindama vienodas sąlygas visame pasaulyje ir tam toliau naudodama prekybos apsaugos nuo nesąžiningos praktikos priemones. Tuo tikslu reikėtų taikyti koordinuotą metodą ir užtikrinti politikos papildomumą tiek valstybių narių, tiek Sąjungos lygmenimis;

(9) euro zonoje sutaupoma daug lėšų. Jei per kapitalo rinkas jos būtų nukreipiamos į rentabilias investicijas, tai gali smarkiai finansiškai prisidėti prie žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos ir padėti panaikinti konkurencingumo atotrūkį. Pastaraisiais metais dėl griežtų bankų finansavimo sąlygų investuoti buvo sunkiau, nes didelė euro zonos įmonių dalis priklauso nuo bankų sektoriaus, kaip finansavimo šaltinio. Tačiau mažėjant palūkanų normoms kredito kaina įmonėms pinga. Rizikos kapitalo ir ne bankų teikiamo finansavimo, ypač novatoriškoms bendrovėms, nėra tiek, kiek Jungtinėse Valstijose. Nors viešosios investicijos, remiamos EGADP ir kitų Sąjungos fondų, gali atlikti tam tikrą vaidmenį, iššūkis didinti euro zonos konkurencingumą kartu remiant žaliąsias ir skaitmenines investicijas reiškia didelio privačiojo finansavimo poreikį. Susiskaidžiusios kapitalo rinkos negali aprūpinti tinkamo masto finansavimu, kuris atitiktų šį investavimo iššūkį. Kaip teigiama E. Letta ataskaitoje ir M. Draghi pranešime, jei būtų sukurta Europos santaupų ir investicijų sąjunga, kapitalo rinkų sąjunga ir bankų sąjunga viena kitą labiau papildytų, ji taip pat padėtų pritraukti milžinišką privačių santaupų turtą, kad atsirastų tinkamų investavimo galimybių. Tai galėtų padėti visapusiškai palengvinti inovacijų, pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir žaliosios bei skaitmeninės pertvarkos finansavimą. Tačiau norint euro zonoje padidinti investicinių projektų bazę, taip pat reikėtų labiau integruoti prekių ir paslaugų rinkas ir supaprastinti reglamentavimą;

(10) dėl pastarojo meto krizių ir būtino atsako politikos priemonėmis kai kuriose euro zonos valstybėse narėse padidėjo valdžios sektoriaus skola ir susidarė didelis deficitas. Susiklosčiusi situacija ir su visuomenės senėjimu susijusių išlaidų augimas ateinančiais metais kels iššūkį fiskaliniam tvarumui. Sprendimus priimantys asmenys turės suformuoti fiskalinius rezervus ir investuoti į teisingą žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, socialinį ir ekonominį atsparumą, įskaitant Europos socialinių teisių ramstį, energetinį saugumą ir, kai reikia, gynybos pajėgumų stiprinimą[6]. Šiai pusiausvyrai pasiekti reikės rūpestingai sudėlioti valdžios sektoriaus išlaidų prioritetus ir koordinuoti politiką, kad būtų remiamos investicijos, kurių reikia tvariam ir integraciniam ekonomikos augimui pasiekti ir atsparumui didinti. Apdairi fiskalinė politika padės užtikrinti subalansuotą politikos priemonių derinį, o finansinis

[6] Aiškesnę orientaciją šioms pastangoms suteiks būsima ES pasirengimo krizėms strategija, kurioje bus aprašyta visapusiško, visus pavojus apimančio požiūrio, kaip visoje Sąjungoje numatyti įvairią riziką, užkirsti jai kelią ir į ją reaguoti, sistema.

stabilumas atliks svarbų vaidmenį stiprinant euro zonos ekonominius pagrindus ir užtikrinant jos padėtį pasaulio ekonomikoje. Tikimasi, kad naujoji ekonomikos valdymo sistema sustiprins automatinių stabilizavimo priemonių vaidmenį euro zonoje, visų pirma tuo, kad kaip bendras faktinio Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo rodiklis bus naudojamas grynųjų valdžios sektoriaus išlaidų augimas;

(11) 2021 m. pirmąjį ketvirtį pasiekęs aukščiausią tašką, vidutinis valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP euro zonos valstybėse narėse ėmė mažėti ir 2023 m. pabaigoje pasiekė 88,9 proc. BVP. Bendras skolos santykis 2024–2025 m. turėtų šiek tiek padidėti (iki 89,6 proc. BVP). Šis numatomas padidėjimas atspindi didesnes skolos tvarkymo išlaidas ir nominaliojo BVP augimo sulėtėjimą dėl mažėjančios infliacijos, dideliam pirminiam deficitui toliau neigiamai veikiant skolos dinamiką. Be to, numatoma, kad 2024–2025 m. skola didės dėl atsargų ir srautų koregavimo. Skolos ir BVP santykis įvairiose šalyse skiriasi: numatoma, kad iki 2025 m. pabaigos daugumos valstybių narių skolos ir BVP santykis bus mažesnis nei 2020 m. Tačiau vienuolikoje euro zonos valstybių narių skolos santykis vis tiek turėtų viršyti 60 proc., o penkiose – daugiau nei 100 proc. Kadangi skola euro zonoje vis dar viršija iki pandemijos buvusį lygį ir daugelyje valstybių narių aktualios tvarumo problemos, reikalingos tvaraus ir laipsniško skolos mažinimo strategijos, atitinkančios naująją ekonomikos valdymo sistemą, kad būtų užtikrintas skolos tvarumas ir atkurti fiskaliniai rezervai. Be to, skatinamos reformos ir investicijos galėtų sustiprinti BVP augimą ir taip pat prisidėti prie fiskalinio tvarumo. Apskaičiuota, kad 2024 m. fiskalinės politikos kryptis euro zonoje buvo stabdomojo pobūdžio (0,5 proc. BVP), ir numatoma, kad 2025 m. ji bus šiek tiek stabdomojo pobūdžio (vos daugiau nei 0,25 proc. BVP). Tinkamas naujosios fiskalinės sistemos įgyvendinimas reikštų, kad ir 2026 m. euro zonos fiskalinės politikos kryptis bus šiek tiek stabdomojo pobūdžio. Po smarkaus pastarųjų metų augimo euro zonai tai tinka, nors tarp valstybių narių esama didelių skirtumų. Atsižvelgiant į poreikį toliau didinti fiskalinį tvarumą ir nesiliauti rėmus vykstančio dezinfliacijos proceso, būtina vykdyti apdairią politiką. Laipsniškas ir diferencijuotas fiskalinis konsolidavimas, lydimas reformų ir investicijų, taip pat EGADP ir kitų Sąjungos fondų prieinamumas turėtų apsaugoti ekonomikos augimą ir paskatinti potencialų augimą euro zonoje;

(12) siekiant susitvarkyti su būsimomis krizėmis ir užtikrinti pensijų, sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros sistemų tvarumą labai svarbu stiprinti viešuosius finansus. Prognozuojama, kad didės su visuomenės senėjimu susijusios išlaidos, visų pirma dėl didėjančių pensijų išlaidų, taip pat dėl ilgalaikės priežiūros ir sveikatos priežiūros išlaidų, tiesa, įvairiose valstybėse narėse labai nevienodai. Viešųjų finansų koregavimas, kuris yra būtinas, kelia sunkumų, o tai rodo, kad reikia rūpestingai valdyti pajamas ir išlaidas. Euro zonoje viešosios pajamos per pastaruosius du dešimtmečius vidutiniškai išliko stabilios ir sudarė apie 45,6 proc. BVP, o išlaidos per finansų krizę ir COVID-19 pandemiją padidėjo. Numatoma, kad pajamų santykis 2024 m. padidėjo dėl nenumatytų mokestinių pajamų ir su stipria darbo rinka susijusių socialinių įmokų pajamų ir kad dėl diskrecinių pajamų priemonių 2025 m. jis toliau didės. Tačiau dabartinė mokestinių pajamų sudėtis gali ne visada būti optimali, o darbo mokesčių pleištas euro zonoje yra palyginti didelis, palyginti su kitomis išsivysčiusios ekonomikos šalimis. Tai ypač aktualu, kai reikia maksimaliai padidinti dalyvavimą stiprioje darbo rinkoje, kurioje darbo jėgos trūkumas kelia susirūpinimą. Būtų naudinga perkelti mokesčių naštą, darbo jėgos apmokestinimą pakeičiant kitais mokesčiais, kurie gali mažiau paveikti augimą ir turi mažesnį iškraipomąjį poveikį, pavyzdžiui, nekilnojamojo turto arba aplinkos mokesčiais. Tikslinės mokesčių ir išmokų sistemose taikomų paskatų peržiūros galėtų padėti sumažinti darbo jėgos

trūkumą ir kartu išlaikyti stabilų pajamų srautą, kuris yra būtino viešųjų finansų koregavimo atrama. Nors bendras išlaidų ir BVP santykis nuo 2021 m. sumažėjo, jis tebėra didelis, palyginti su iki COVID-19 buvusiu lygiu. Numatoma, kad 2024–2025 m. išlaidų santykis stabilizuosis ir sudarys apie 49,6 proc. BVP, nes pirminių einamųjų išlaidų apribojimus, susijusius su naujos Sąjungos fiskalinės sistemos įgyvendinimu, kompensuotų didesnės palūkanų išlaidos;

(13) sparčiai augant palūkanų normoms, euro zonos finansų sistema pasirodė esanti tvirta, bet šiuo metu makroekonominėje aplinkoje, kurioje ji atsidūrė, tvyro netikrumas; kai kuriose valstybėse narėse paskolų paklausa yra nedidelė, o nekilnojamojo turto sektorius yra pažeidžiamas. Pastaraisiais metais didelis įmonių pelningumas padėjo joms aptarnauti savo skolas, nepaisant griežtesnių finansavimo sąlygų. Tačiau silpnas ekonomikos augimas ir didėjančios darbo sąnaudos kai kuriuose sektoriuose gali padidinti pažeidžiamumą. Visų pirma labai sumažėjo komercinės paskirties nekilnojamojo turto kainos ir tai kelia susirūpinimą dėl skolos aptarnavimo, o būsto kainų pokyčiai valstybėse narėse labai skyrėsi. Bankų sektoriaus atsparumą palaikė tvirta rizikos ribojimo sistema, įskaitant didesnius kapitalo reikalavimus ir į skolininkus orientuotų priemonių taikymą. Neveiksnių paskolų lygis tebėra žemas, tačiau nekilnojamojo turto sektoriuje matyti blogėjimo požymių. Augantis ne bankų finansų sektorius taip pat susiduria su pažeidžiamumu, kai likvidumo neatitikimai nemažinami, o finansinis svertas yra pernelyg didelis, dėl to staigaus rinkos koregavimo atveju kainos gali pasikeisti smarkiau,

REKOMENDUOJA euro zonos valstybėms narėms 2025–2026 m. laikotarpiu individualiai, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, ir kolektyviai Euro grupėje imtis šių veiksmų:

1) Konkurencingumas

Skatinti našumą gerinant prekių ir paslaugų rinkų veikimą ir taip perkeliant išteklius į labai našius ir didelio našumo potencialo sektorius. Spręsti inovacijų ekosistemų susiskaidymo problemą ir stiprinti jų pajėgumą kurti avangardines inovacijas, be kita ko, pažangiausių skaitmeninių bei švarių technologijų ir infrastruktūros srityse, ir pasiekti didesnį naujų skaitmeninių bei švarių technologijų ir novatoriškos veiklos paplitimą. Skatinti įmones finansuoti taikomuosius mokslinius tyrimus bei inovacijas ir perėjimą prie rinkai tinkamų produktų. Vykdyti politiką, kuri skatintų skaitmeninių ir aukštųjų technologijų sprendinių diegimą įmonėse. Didinti įmonių veiksmingumą ir pajėgumą pasiekti optimalų mastą, visų pirma stiprinant bendrąją rinką. Gerinti verslo aplinką mažinant administracinę naštą ir reglamentavimo sudėtingumą bei šalinant investavimo kliūtis. Užtikrinti, kad pramonės politika būtų veiksmingai orientuota į strateginius sektorius ir technologijas, pasirūpinant, kad viešoji parama neiškraipytų vienodų sąlygų bendrojoje rinkoje ir veiksmingai prisidėtų prie euro zonos konkurencingumo ir jos atviro strateginio savarankiškumo. Skatinti verslumą ir naujų įmonių kūrimą.

Plėtoti Europos santaupų ir investicijų sąjungą, be kita ko, stiprinant kapitalo rinkų ir bankų sąjungos projektų sąsajas, kad būtų remiamas ekonomikos augimas bei investicijos ir gerėtų konkurencingumas. Toliau plėtoti bankų sąjungą darant su visais jos elementais susijusią pažangą ir užbaigti krizių valdymo ir indėlių draudimo sistemos reformą, kad būtų pasiekti peržiūros tikslus atitinkantys plataus užmojo, nuoseklūs ir veiksmingi rezultatai. Priimti likusias 2020 m. kapitalo rinkų sąjungos veiksmų plano priemones ir užtikrinti greitą jau sutartų priemonių įgyvendinimą, taip

pat paspartinti darbą, susijusį su Euro grupės nustatytomis priemonėmis, siekiant sukurti konkurencingą ir nuoseklią kapitalo rinkų reguliavimo ir priežiūros sistemą. Gerinti įmonių, ypač novatoriškų MVĮ, galimybes gauti tinkamą finansavimą, kad jos galėtų augti ir investuoti, taip pat atverti piliečiams įvairesnių galimybių investuoti kapitalo rinkose. Padidinti Sąjungos paramą pasinaudojant finansinėmis priemonėmis, kad maksimaliai padidinant Sąjungos finansavimo poveikį būtų pagerintos MVĮ galimybės gauti kapitalo, visų pirma inovacijoms ir plėtrai. Sutelkti rizikos kapitalą, visų pirma startuoliams ir veiklą plečiančioms įmonėms, nukreipiant Sąjungoje ir už jos ribų esančias santaupas ir rizikos kapitalą per gerai veikiančias ir integruotas Europos kapitalo rinkas.

Skatinti darbuotojų kvalifikacijos kėlimą bei perkvalifikavimą ir kokybiškų darbo vietų kūrimą siekiant didinti našumą ir remti teisingą žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Skatinti integraciją į darbo rinką, ypač nepakankamai atstovaujamų grupių, be kita ko, stiprinant aktyvią darbo rinkos politiką. Tobulinti švietimo ir mokymo, įskaitant profesinį rengimą ir mokymą, politiką siekiant pagerinti švietimo rezultatus ir užtikrinti geresnę įgūdžių profilių paklausos ir pasiūlos atitiktį.

Skatinti investicijas į materialųjį ir nematerialųjį turtą, susijusį su ypatingos svarbos technologijomis, infrastruktūra ir bendrų prioritetų sritimis, tokiomis kaip skaitmeninė ir žalioji pertvarka, ir skatinti gynybos pajėgumų stiprinimą sutelkiant privatųjį kapitalą ir užtikrinant būtinas viešąsias investicijas. Skatinti investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą (MTP), visų pirma sudarant palankesnes sąlygas privačiojo sektoriaus išlaidoms ir tuo tikslu pagerinant pagrindines sąlygas investicijoms, vykdant struktūrines reformas ir geriau koordinuojant viešąjį finansavimą, be kita ko, Sąjungos lygmeniu. Toliau sparčiai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus ir visapusiškai pasinaudoti sanglaudos politikos programomis. Didinti politikos veiksmų, orientuotų į našumo didinimą, efektyvumą tinkamai nustatant, koordinuojant ir pagal prioritetą išdėstant priemones, be kita ko, gerinant valdymą, įtraukiant vietos ir regionų valdžios institucijas ir efektyviau naudojant nacionalines produktyvumo tarybas.

2) Atsparumas

Toliau didinti dalyvavimą darbo rinkoje, palengvinti nepakankamai atstovaujamų grupių, visų pirma moterų, jaunimo, žemos kvalifikacijos darbuotojų, neįgaliųjų ir migrantų kilmės asmenų, integraciją į darbo rinką. Pašalinti kliūtis dalyvauti darbo rinkoje, be kita ko, gerinant galimybes gauti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei ilgalaikės priežiūros paslaugas ir jų kokybę. Imtis priemonių, kad palengvėtų valdoma teisėta trūkstamą profesiją turinčių trečiųjų šalių piliečių migracija, papildanti sąžiningą darbo jėgos judumą ir pastangas pasinaudoti Sąjungos darbo jėgos pasiūla ir įgūdžiais.

Laikantis nacionalinės praktikos ir atsižvelgiant į socialinių partnerių vaidmenį, stiprinti sąlygas, palankias tvariam darbo užmokesčio ir našumo augimui, ypač mažas ir vidutines pajamas gaunantiems asmenims. Derybose dėl darbo užmokesčio turėtų būti atsižvelgiama į kiekvienos valstybės narės konkurencingumo dinamiką ir vengiama didinti ilgalaikius konkurencingumo skirtumus euro zonoje. Užtikrinti veiksmingą socialinių partnerių dalyvavimą formuojant politiką ir stiprinti socialinį dialogą.

Stiprinti paskatas dirbti, perkeliant mokesčių naštą nuo darbo jėgos, be kita ko, vykdant tikslines mokesčių ir išmokų sistemų reformas. Imtis kovos su skurdu

veiksmų apsaugant ir stiprinant tvarias socialinės apsaugos ir įtraukties sistemas, įskaitant galimybę gauti įperkamą ir tvarų būstą.

Parengti ir įgyvendinti visapusę Sąjungos masto strategiją, papildančią ir susiejančią nacionalines efektyvios elektrifikacijos ir žaliosios pertvarkos strategijas, be kita ko, smarkiai didinant atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą ir toliau mažinant importuojamo iškastinio kuro naudojimą. Visų pirma, siekiant plačiose geografinėse teritorijose sujungti gamintojus ir vartotojus, labai svarbu turėti pakankamus ir veiksmingus tarpsisteminius ryšius, konkrečiai, tarpvalstybines jungtis. Dėti daugiau pastangų geriau pasirengti neigiamiems pokyčiams, įskaitant klimato kaitą ir su gamta susijusią riziką, ypač labiausiai paveikiamuose regionuose.

3) Makroekonominis ir finansinis stabilumas

Siekiant užtikrinti atitiktį naujai fiskalinei sistemai ir pagerinti skolos tvarumą, kiekvienoje valstybėje narėje išlaikyti nacionalinį grynųjų išlaidų augimo tempą, kaip rekomendavo Taryba. Tai turėtų užtikrinti tinkamai diferencijuotą fiskalinį koregavimą ir bendrą šiek tiek stabdomojo pobūdžio euro zonos fiskalinės politikos kryptį 2025 ir 2026 m.

Nustatant fiskalines strategijas siekti gerinti išlaidų ir pajamų priemonių, kuriomis siekiama mažinti mokesčių vengimą ir slėpimą, kokybę ir veiksmingumą ir suderinti strategijas su politikos tikslais, pavyzdžiui, mokesčių naštą perkeliant nuo darbo jėgos ir nukreipiant į mažiau iškraipančias mokesčių bazes.

Stebėti su turto kokybe ir turto perkainojimu susijusią riziką makrofinansiniam stabilumui ir stiprinti nebankinio finansinio tarpininkavimo sektoriaus makrolygio rizikos ribojimo priežiūrą.

Imantis tolesnių ekonominės ir pinigų sąjungos stiprinimo veiksmų atsižvelgti į patirtį, įgytą rengiant ir įgyvendinant visapusišką Sąjungos ekonominės politikos atsaką į COVID-19 krizę. Toliau daryti pažangą siekiant stiprinti ekonominę ir pinigų sąjungą, visapusiškai atsižvelgiant į Sąjungos vidaus rinką ir laikantis atviro ir skaidraus požiūrio į euro zonai nepriklausančias valstybes nares. Toliau stiprinti tarptautinį euro vaidmenį ir daryti tolesnę pažangą vykdant su skaitmeniniu euru susijusį darbą.

Priimta Strasbūre

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė